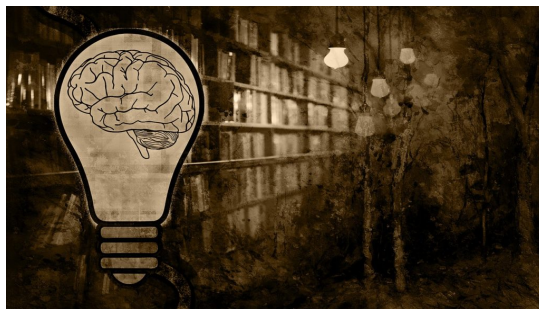

Biskup Robert Barron: Sekularizmus a ateizmus vedú k uzavretiu mysle

biskup Robert Barron

2. júla 2021 ✝ Cirkev

Zdroj: Pixabay

Jeden z výrazov, ktoré neexistovali, keď som bol dieťa, a dnes je súčasťou bežného jazyka, je „vyhľadávač“. Desiatky, ak nie stovky, týchto zložitých programov sú určené na vyhľadávanie informácií v globálnej virtuálnej sieti. Google, Yahoo, Bing a mnoho ďalších internetových vyhľadávačov nám dáva čosi, čo si naši predkovia dokázali predstaviť iba v tých najdivokejších predstavách: prakticky okamžitý prístup k väčšine informácií, ktoré sú človeku k dispozícii. Stlačením klávesy môžem sa dostať k článku z *Teologickej sumy* sv. Tomáša Akvinského, k celej Danteho *Božskej komédii*, k podrobnému zhrnutiu teórie relativity, k španielskemu prekladu slova tanec, k výslednému skóre tretieho zápasu bejzbalového finále MLB v roku 1937, či k zoznamu postáv zo seriálu *F Troop*. Všetko, po čom naša myseľ (alebo naše srdcia) túžia, máme na dosah ruky.

Súčasný okamih vývoja našej civilizácie vykazuje zaujímavú spojitosť s náboženstvom, a to vďaka vlastnosti nášho intelektu, ktorým je neustále, ba dokonca neúnavné hľadanie. Máme hlboko zakorenenú inštinktívnu potrebu (nadobúdania) vedomostí, preto vytrvalo kladieme otázky a snažíme sa hľadať odpovede. Po ich nájdení však nie sme spokojní; naopak, vznikajú desiatky nových otázok, často takých, na ktoré by sme predtým ani nepomysleli. Niekedy sa na chvíľu zastavíme v našom intelektuálnom hľadaní, ale je to iba čosi ako krátky odpočinok horolezca, ktorý lezie na horskú stenu: prchavá, pominuteľná príležitosť na to, aby sme sa nadýchli.

Keď som podľahol svojmu inštinktu hľadať vedomosti, často som strávil veľa času pri počítači a sledoval zvolený smer otázok, prechádzal zo stránky na stránku, venoval sa témam, ktorým som sa pôvodne nechcel venovať, a zistil som, že sú pútavejšie ako to, čo som sa pôvodne chcel dozvedieť. Toto hľadanie odpovedí samozrejme ide donekonečna nad absolútne minimum nevyhnutné pre biologické prežitie. Zviera využíva svoju inteligenciu i svoj pud, aby našlo veci, ktoré potrebuje k životu, zatiaľ čo človek chce poznať množstvo vecí, ktoré sú úplne nepraktické a zbytočné: filozofické pravdy, estetický rozmer reality, čisto abstraktnú matematiku a pod. Považovať túto vlastnosť len za epifenomén evolúcie inštinktu prežitia mi pripadá beznádejne redukcionistické.

Vo svojej teórii poznania používa Tomáš Akvinský pojem *Intellectus agens* (aktívny intelekt). Keďže latinský termín *agens* je činným prídastím prítomného času, presnejší význam tohto termínu možno vyjadriť ako „hľadajúca myseľ“ alebo „konajúca myseľ“. Zmysly, hovorí Tomáš, prijímajú základné údaje; predstavivosť ich ukladá na neskoršie zváženie; nakoniec ich *intellectus agens* začne analyzovať a neustále sa pýta: „*Quid sit?*“ (Čo to môže byť?) Keď sa dozvie odpoveď, okamžite ju považuje za neúplnú a predbežnú, preto sa pýta znova: „*Quid sit?*“

Takéto vytrvalé kladenie otázok je charakteristické pre každé dieťa, kým ho dostatočne nezneistíme alebo neodradíme – ale myseľ sa odmieta zastaviť a usiluje sa poznať celú pravdu. Napríklad moje zmysly a predstavivosť predkladajú aktívnemu intelektu na zváženie klávesnicu môjho počítača. Moja neúnavná myseľ uvažuje, čo by to mohlo byť, a formuluje odpoveď: zariadenie na prenos údajov na obrazovku počítača. Ale čo to je „*zariadenie na prenos údajov na obrazovku počítača*“? Je to druh stroja. A čo je to stroj? Je to fyzický predmet vyrobený na konkrétny účel. Čo je to fyzický predmet? Je to fyzická vec. A čo je to fyzická vec? Je to nejaký druh reality? Čo znamená povedať, že nejaká vec je skutočná? Sériou jednoduchých otázok sa myseľ posúva stále ďalej od veľmi konkrétneho predmetu a smeruje k horizontu všetkého, čo možno poznať, k nekonečnému moru existencie ako takej.

Bernard Lonergan to zhrnul takto: myseľ chce nakoniec vedieť „všetko o všetkom“, vyjadriť tú istú myšlienku teologickejšim jazykom: hľadá blažené videnie, videnie Boha – nielen jednu skutočnú vec, ale aj Pravdu samotnú, pravdu v jej bezpodmienečnej podobe. Myseľ je spočiatku prázdna, ale je to prázdnota žalúdka, nie skrinky. Inými slovami, myseľ, hoci jej chýba počiatočný pozitívny obsah, nezostáva bezmyšlienkovite pasívna a nečaká, kým ju niečo naplní; naopak, vie, čo chce, a aktívne to hľadá.

Dúfam, že už chápete, prečo tvrdím, že medzi internetovými vyhľadávačmi a náboženstvom existuje zaujímavá súvislosť. Obe sú istým spôsobom výsledkom neobmedzenej túžby po poznaní, obe úzko súvisia so živou činnosťou *intellectus agens*. V úvode tejto časti knihy by som chcel celkom jasne a bez podcenenia predstaviť môj základný argument: moja najvážnejšia výhrada voči sekularizmu a ateizmu je, že vedú k uzavretiu mysle. Hoci sa skeptici a ateisti, minulí i súčasní, radi obliekajú do rúcha rozumu, obávam sa, že v skutočnosti sú jeho nepriateľmi – práve preto, že **prehliadajú alebo vylučujú možnosť klásť si tie najzaujímavejšie otázky**. Zatvárajú ducha do väzenia „bufferového ja“ (buffer – vyrovnávacia pamäť), ktoré som už spomínal, a umožňujú klásť iba určité typy otázok – konkrétne tie, ktoré sú kladené v materialistickom kontexte.

A hoci je **náboženstvo** pravidelne podrobované zdrviujúcej kritike ako údajná oblasť povier a iracionality, práve ono vo svojej najlepšej podobe **vždy predstavuje otvorenie mysle, plné zapojenie *intellectus agens* a oslobodenie ducha**. Wittgenstein povedal, že filozofia je v podstate na to, aby „*ukázala mucho cestu von zo sklenenej pasce*“ – teda, aby oslobodila myseľ z tesného a dusného priestoru, v ktorom sa z rôznych dôvodov sama uväznila. Právě náboženstvo – nie jeho bezmyšlienkovitá a naivná napodobenina, ktorú racionalisti tak často kritizujú – umožňuje mucho vyletieť zo sklenenej mucholapky, umožňuje mysli vzlietnuť do výšin.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/biskup-robert-barron-sekularizmus-a-ateizmus-vedu-k-uzavretiu-mysle/>